

Jerzy Myśliński

Pracownia Czasopiśmiennictwa Polskiego XIX i XX wieku

Biuletyn Polonistyczny 25/3-4 (85-86), 95-99

1982

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

naszej placówki, niewspółmiernych do jej możliwości etatowych. Doktoranci oddelegowani na Studium przez wyższe uczelnie, stanowią tylko niewielką część ogólnej liczby słuchaczy. Tak więc Studium, stawiając sobie za jeden z celów dostarczenie młodej kadry naukowej dla szerszego środowiska polonistycznego, faktycznie spełnia ten cel tylko w niewielkim zakresie. Wreszcie sędzić można, że trzyletni okres trwania studiów jest zbyt krótki, aby umożliwiał nabycie sprawności fachowych i ogólnej wiedzy humanistycznej, jakich oczekujemy od doktora filologii. Studia nastawione są na produkowanie doktoratów, co musi odbywać się kosztem normalnego wdrażania do zawodu pracownika naukowego.

W IBL studia doktoranckie stały się obecnie główną formą kształcenia młodej kadry nauki. Mimo swych stron ujemnych funkcję tę pełnią, a Instytutowi pozwalają na częściowe przynajmniej zaspakajanie kadrowych potrzeb. Toteż jest on gotów je dalej prowadzić.

Dr Zbigniew Jarosiński

PRACOWNIA CZASOPISMIENICTWA POLSKIEGO XIX i XX WIEKU

Włączona 1 kwietnia 1969 r. do Instytutu Badań Literackich, istniejąca od 1958 r. Pracownia Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego XIX i XX w. jest znacznie młodsza od swej obecnej macierzystej placówki. Jej zespół, liczący aktualnie 14 osób (w tym 10 pracowników naukowo-badawczych), był w miarę stabilny, choć przewinęła się przezeń spora grupa stypendystów, którą

przygotowano do prac nad dziejami opinii publicznej i prasy polskiej od końca XVIII w. poczynając, na czasach najnowszych kończąc. W ostatnim dziesięcioleciu oddziaływanie Pracowni na zewnątrz, poza publikacjami, koncentrowało się na szkoleniu stażystów (4 osoby) oraz prowadzeniu seminarium naukowego, w którym uczestniczy 6 osób spoza grona pracowników. Dzięki staraniom zespołu Komitet Nauk Historycznych PAN powołał z końcem 1979 r. do życia Komisję Historii Prasy, w której skład weszło 4 samodzielnych pracowników naukowych Pracowni. Dwóch z nich piastuje godność przewodniczącego i sekretarza Komisji.

Od 1961 r. Pracownia wydawała "Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego", przemianowany w 1977 r. na "Kwartalnik Historii Prasy Polskiej". W r. 1981 ukazał się XX tom tego wydawnictwa, zaś jego ostatni, czwarty numer przynosi przegląd stanu badań nad historią prasy polskiej w ostatnich 20 latach, co zwalnia piszącego te słowa od gruntowniejszych analiz dorobku naukowego przeszłości i pozwala na ograniczenie informacji do prac ostatnich lat i zamierzeń na przyszłość. Godzi się nadto przypomnieć, że Pracownia wydaje serię prac "Materiały i studia do historii prasy i czasopiśmiennictwa polskiego", której dwa ostatnie tomy (21 i 22) ukażą się w 1982 roku.

Podstawowym kierunkiem prac zespołu - obok działalności wydawniczej i kształcenia młodych kadr naukowych oraz oddziaływania na środowisko zainteresowane subdyscypliną - jest prowadzenie badań nad dziejami prasy i opinii publicznej. Ostatnie pięciolecie lat siedemdziesiątych przyniosło pod tym względem zakończenie pewnego, dającego się wyraźnie wydzielić, etapu prac badawczych. Jego widocznym efektem było wydanie czterotomowej syntezy, zatytułowanej "Historia prasy polskiej", pod redakcją Jerzego Łojka. Pierwszy tom obejmujący prasę dawną do

połowy XIX w. ukazał się w 1976 r., ostatni, poświęcony prasie lat 1939-1945 - głównie konspiracyjnej - w 1980 r.

W omawianych latach ukończono nadto studia nad szeregiem istotnych dla dziejów prasy polskiej tematów monograficznych, które w 1982 r. zostaną udostępnione w postaci odrębnych książek. Na pierwszym miejscu wymienić wypada studia traktujące o prasie w dwudziestoleciu międzywojennym: o prasie sensacyjnej (Wiesław Władyka), ogólne spojrzenie na zawód dziennikarski w tym okresie (Daria Nałęcz), o prasie prowincjonalnej (Andrzej Notkowski). Nie zaniebdywano także badań nad prasą wydawaną przed rokiem 1918, czego dowodem jest książka J. Łojka poświęcona polskiej prasie w języku francuskim w dobie Oświecenia, monografia polskiej prasy socjalistycznej w okresie zaborów (Jerzy Myśliński) oraz publikacje Zenona Kmiecika o prasie zaboru rosyjskiego w latach 1905-1907, 1908-1918, a także o "Głosie Warszawskim" i "Gazecie Warszawskiej". Niemal ukończone zostało studium A. Notkowskiego o rządowej propagandzie prasowej w latach międzywojennych.

W dziedzinie prac dokumentacyjnych w 1978 r. pojawił się sumptem Instytutu, przygotowany przez A. Garlicką, "Spis tytułów prasy polskiej 1865-1918", a w końcowym stadium znajdują się prace nad analogicznym spisem tytułów prasy polskiej lat 1918-1939 (spis dzienników i gazet ukazujących się do 2-4 razy w tygodniu za te lata został ogłoszony drukiem). Nadto na ukończeniu znajdują się skrócone bibliografie tytułów prasy ukraińskiej i białoruskiej w Polsce z lat 1918-1939.

Realizowane obecnie zadania badawcze w Pracowni, od 1981 r. poczynając, koncentrują się wokół biografistyki dziennikarskiej. Siłami całego zespołu pod redakcją W. Władyki przygotowwany jest "Poczet dziennikarzy i publicystów polskich", mający obej-

mować sylwetki i twórczość najwybitniejszych postaci. Nadto czynione są starania celem przygotowania "miniatury" podręcznika historii prasy polskiej.

Wśród tematów indywidualnych na czoło wysuwają się przygotowywane monografie prasy różnych nurtów politycznych: narodo-demokratycznego do 1918 r., piłsudczykowskiego, socjalistycznego w latach 1919-1939. Prowadzone są studia nad stanem wiedzy społeczeństwa polskiego o wydarzeniach w kraju i na świecie w dwóch epokach: w XVIII wieku oraz w okresie okupacji hitlerowskiej. Kontynuowane są szczegółowe studia nad prasą Królestwa Polskiego w końcu XIX wieku. W gronie uczestników seminarium naukowego rodzą się monografie prasy ukraińskiej w Polsce międzywojennej, prasy białoruskiej, opracowywany jest temat zatytułowany roboczo: "Poczta a prasa". W oparciu o te studia przygotowywane są trzy rozprawy habilitacyjne oraz jedna doktorska.

Kurczące się możliwości publikacyjne, ograniczające się właściwie do wydawania kwartalnika, na łamach którego występują wszyscy autorzy interesujący się i zajmujący historią prasy, powoduje konieczność miniaturyzacji wyników badań oraz przygotowywania ich w formie nadającej się do szerszego rozpowszechniania. Taki też zamysł przyświeca autorom zarówno "Pocztu dziennikarzy i publicystów polskich", jak i jednotomowej historii prasy polskiej. Ma ona obejmować pierwszy zarys prasy Polski Ludowej. Przy tej okazji godzi się podkreślić, że po raz pierwszy w zespole rodzi się monografia źródłowa traktująca o roli prasy polskiej w wydarzeniach umownie nazwanych polskim Październikiem, co oznacza, iż zainteresowania naukowe zespołu przesuwają się ku czasom najnowszym. Odbywa się to jednak z równoczesnym spadkiem zainteresowania badaniami nad prasą daw-

ną, a nawet nad prasą XIX w. Zjawisko to jest charakterystyczne również dla innych ośrodków badawczych i odbija się w widoczny sposób na tematyce artykułów zamieszczanych na łamach "Kwartalnika Historii Prasy Polskiej".

Doc. dr hab. Jerzy Myśliński

BIBLIOTEKA INSTYTUTU BADAŃ LITERACKICH

Biblioteka Instytutu Badań Literackich zaczęła powstawać już w pierwszych miesiącach funkcjonowania Instytutu, zaś w grudniu 1949 r. ukształtowała się w osobną jednostkę organizacyjną¹. W październiku tegoż roku jej zbiory wzbogaciły się o tzw. Fundację J. i J. Michalskich, a więc o trzydzieści tysięcy woluminów liczącą bibliotekę (w tym wiele białych kruków), ikonografię (ponad 30 000 obiektów w technikach szlachetnych i poligraficznych) i kolekcję etnograficzną. Filologiczna część księgozbioru (teksty i opracowania literackie, bibliografia, językoznawstwo) licząca ponad 15 000 pozycji stanowiła w tym czasie niemal kompletny warsztat pracy naukowej.

Drugim zbiorem, przejętym przez Instytut w marcu 1953 r., był Gabinet Filologiczny im. Gabriela Korbuta (24 500 woluminów). Zapoczątkował go prywatny księgozbiór uczonego, przekazany Towarzystwu Naukowemu Warszawskiemu, powiększany staraniem J. Krzyżanowskiego, kuratora Gabinetu. Zbiory poniosły dotkliwe straty i uległy rozproszeniu w czasie wojny, były jednak metodycznie i starannie rekonstruowane aż do r. 1955.

Aby skwitować cały "obcy" wkład do księgozbioru Biblioteki, nie można pominąć szczupłej, ale niezmiernie cennej, kolekcji